

УДК 784.4(477.85)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-2-12>**Юлія КАПЛІЄНКО-ІЛЮК,**

orcid.org/0000-0002-6114-9680

доктор мистецтвознавства, доцент,

доцент кафедри музики

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

(Чернівці, Україна) yuliyakaplienko@gmail.com

НАРОДНОПІСЕННА ТВОРЧІСТЬ БУКОВИНЦІВ ЯК ЯВИЩЕ ПОЛІНАЦІОНАЛЬНОГО ФОЛЬКЛОРИЗМУ

Стаття розкриває особливості народнопісенної творчості на Буковині, її видові категорії, здійснює висновки про значення багатонаціонального компонента в буковинському музичному фольклорі. В процесі підготовки матеріалів розвідки були використані різні методи дослідження, зокрема, культурологічний, історичний, компаративний та методи музикознавчого аналізу.

Фольклорно-музична спадщина Буковини демонструє широкий спектр жанрових типів пісень: колядки та веснянки, рекрутські й солдатські, коліскові, жартівливі й танцювальні пісні, балади та пісні про кохання. Особливо розповсюдженими були коломийки та їх різновид – «гуцулка», що має оригінальні розспіви та специфічні регіональні ознаки. Зразки народної музичної творчості характеризуються своєрідною ладовою системою, «примхливим» метроритмом, тональною перемінністю. Буковинські пісні переважно монодичного складу, що позначилося на їх сольному виконанні або унісонній хоровій фактурі. Виконання буковинських пісень значно відрізняється і за звукоутворенням.

Музичний фольклор буковинців характеризується контамінацією пісенної стилістики різних народів, що населяють край. Так, спостерігається проникнення музики інших народів у культуру Буковини, зокрема румунів, молдаван, німців, поляків, євреїв, угорців, словаків. Результатом таких взаємодій стало формування полінаціонального фольклоризму. Його прояви, перш за все, спостерігаються в народній музичній творчості, проте й професійне мистецтво послуговується принципами змішуванням стильових рис іноземних музично-практичних систем. Незважаючи на таку культурно-мистецьку строкатість регіонального контенту, українці Буковини зберігали та примножували власні культурні цінності.

Отже, народнопісенна творчість буковинців – полістилістична, що є сутністю музичної культури Буковини, де поєднані знакові елементи творчості різних народів, створено оригінальний стиль музичного фольклору.

Ключові слова: мистецтво Буковини, музичні жанри Буковини, народна музична творчість, полістилістика, фольклоризм.

Yuliya KAPLIYENKO-ILIUK,

orcid.org/0000-0002-6114-9680

Doctor of Science in Art Criticism, Associate Professor;

Associate Professor at the Department of Music

Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University

(Chernivtsi, Ukraine) yuliyakaplienko@gmail.com

FOLK SONG ARTISTIC WORK OF THE PEOPLE OF BUKOVYNA AS A PHENOMENON OF POLYNATIONAL FOLKLORISM

The article reveals the peculiarities of folk song artistic work in Bukovyna, its specific categories, draws conclusions about the significance of the multinational component in Bukovynian musical folklore. In the process of preparing the present paper, various research methods were used, in particular, cultural, historical, comparative, and musicological analysis methods.

The folklore and musical heritage of Bukovyna shows a wide range of genre types of songs: carols and spring songs, recruit and soldier songs, lullabies, humorous and dance songs, ballads and love songs. Kolomyiki songs and their variety – “hutsulka” songs, which have original chants and specific regional characteristics, were especially widespread. Samples of folk musical artistic work are characterized by a peculiar scale system, “capricious” metrorhythm, and tonal variability. Bukovynian songs are mainly monodic in composition, which influenced their solo performance or unison choral texture. The performance of Bukovynian songs is also significantly different in terms of sound production.

The musical folklore of the people of Bukovyna is characterized by the contamination of the song styles of various peoples inhabiting the region. Thus, the penetration of the music of other nations into the culture of Bukovyna, in particular Romanians, Moldovans, Germans, Poles, Jews, Hungarians, and Slovaks, is observed. The result of such interactions was

the formation of multinational folklorism. Its manifestations, first of all, are observed in folk music, but professional art also uses the principles of mixing stylistic features of foreign musical and practical systems. Despite such cultural and artistic diversity of the regional content, the Ukrainians of Bukovyna preserved and multiplied their own cultural values.

Thus, the folk song creative work of the Bukovynian people is polystylistic, which is the essence of the musical culture of Bukovyna, where iconic elements of the artistic work of different peoples are combined, creating an original style of musical folklore.

Key words: art of Bukovyna, musical genres of Bukovyna, folk musical artistic work, polystylistics, folklorism.

Постановка проблеми. Народна музична творчість Буковини – дорогоцінний скарб українського культурного простору. Внаслідок певних історичних, географічних, соціальних та релігійних обставин, мистецтво краю сформувало власні музично-культурні парадигми. Переживши не одну окупацію, витримавши гоніння та перешкоди, буковинці зберегли свою самобутню культуру, народні традиції, обряди тощо. Народнопісенна творчість краю демонструє приклади міжкультурних взаємодій різноманітних музично-практичних систем. Це сформувало явище полістилістики в народній і професійній творчості митців Буковини.

Аналіз досліджень. Народна музика Буковини цікавить фольклористів з початку XIX ст. Зокрема, діяльність Ю. Федьковича (Федькович, 1968) пов'язана зі збиранням і вивченням народних пісень. Проте особливо активізувалося дослідження музичного фольклору Буковини починаючи з кінця XX ст. Народна творчість буковинського краю частково охарактеризована у збірці «Пісні Буковини» під редакцією А. Яківчука (Яківчук, 1990). Науковці кафедри музики Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича докладають чимало зусиль у вивчення та розповсюдження пісенної та інструментальної народної музики краю. А. Кушніренко, О. Залуцький і Я. Вишпінська, оглядаючи історію музичної культури та освіти Буковини, характеризують інструментальне народне музикування полінаціонального середовища Буковини (Кушніренко, Залуцький, Вишпінська, 2011). Праці І. Мокрогуз, В. Бондаренка, Я. Осипенка повідомляють про традиції кобзарства, народно-інструментального мистецтва на Буковині (Мокрогуз, Бондаренко, Осипенко, 2021; Мокрогуз, Івасюк, 2005; Мокрогуз, 2007). Видам народнопісенної творчості краю присвячено один із підрозділів монографії Ю. Каплієнко-Ілюк (Каплієнко-Ілюк, 2020). Однак виникає потреба подальшого вивчення музичного фольклору Буковини та ґрунтовного дослідження особливих, «поліфольклористичних» основ творчості буковинців.

Мета статті. Основна мета цієї роботи – охарактеризувати види народнопісенної творчості буковинців, виявити її відмітні риси, здійснити

висновки про особливості музичного фольклору Буковини.

Виклад основного матеріалу. Історія зародження пісні на Буковині дуже давня: йде від часів наших предків – тиверців, від періоду Галицько-Волинського князівства та тяжких років поневолення чужими державами. Усе це знайшло своє відображення в піснях, які дали шанс українцям Буковини не втратити свою історію, дух національної самоідентичності. А. Яківчук відзначає: «Талановиті, безіменні піснярі виливали народне горе у співанках таких же тужливих, як і їхнє життя – потоптане боярськими чоботищами, знекровлене яничарськими ятаганми та австрійськими багнетами, спалплене волоськими румунізаторами» (Яківчук, 1990: 5). Пісні були спонукою до боротьби за незалежність, прагнення до волі, кращої долі, зокрема відображали історичні події, висловлювали невдоволення та гнів.

Фольклорно-музична спадщина Буковини демонструє широкий спектр жанрових типів пісень: колядки та веснянки, у яких відображено давні часи; історико-козацькі, що вказували на зв'язки Буковини з Україною; рекрутські й солдатські, в яких висловлювався протест проти сваволі панів і австрійського уряду; колискові пісні, якими матері заколисували дітей, прищеплюючи їм любов до української мови та пісні; жартівливі й танцювальні пісні, що допомагали сподіватися на краще майбутнє; балади та пісні про кохання, у яких відбилася нелегка жіноча доля та справжня широка українська душа.

На Буковині були поширені різні категорії пісень: колядки, щедрівки, гаїлки, думи, коломийки, шумки тощо. Колядки мають ті самі ознаки, що й в інших регіонах України («Добрий вечір, щедрий вечір»). Веснянки, які на Буковині найчастіше називають гаївками або гаїлками, поширені в різних куточках краю. За ними йдуть весняні ігри та забави, таночки тощо («Ой ти, ой ти, білоданчику»).

Особливо розповсюдженим був різновид коломийки, який називався «гуцулка» і побутував у гуцулів, що жили біля річки Черемош. Такий своєрідний підвид вирізнявся ознаками народно-інструментального та пісенно-танцювального жанрів (Кушніренко, Залуцький, Вишпінська,

2011: 12). Танцювальні коломийки виконуються в швидкому темпі («Чого тота полонина навесні весела»), натомість коломийки, які призначені для співу, – повільні («Чи ж я тобі не казала»). Багато коломийок на Буковині схожі на закарпатські чи гуцульські («Ой як тропну чоботами»), де помітні типові звороти коломийок. Проте буковинські коломийки мають як оригінальні розспіви, засновані на ангеітонному звукоряді, так і чотирихордні в межах квінти. Такі риси мають мелодії пісень, записані у селі Черногузи Вижницького району («Ой казала голубана», «Ой у гори, легіники»). «Різкої межі між коломийками та власне піснями взагалі не існує», – зауважує Л. Яценко. Він пише: «Поряд з однокуплетними співанками, не пов'язаними між собою ні сюжетно, ні тематично, які виконуються на першу-ліпшу мелодію, дуже поширені й такі, що об'єднуються по кілька куплетів у цілісні групи і мають послідовний сюжетно-тематичний розвиток. Нерідко такі тексти закріплюються за певними мелодіями, найбільш відповідними їм своїм настроєм та особливостями структури» (Буковинські народні пісні, 1963: 16). Водночас багато коломийок наспівного характеру, мають вільний метроритм, наближуючись до пісенних зразків. Слід зауважити, що коломийка вплинула майже на всі жанри буковинського фольклору: її строфічна структура (8+6+8+6) зустрічається в багатьох зразках буковинських народних пісень. За характером, будовою і змістом деякі жартівливі пісні також близькі до коломийкового зразку. Кожне село на Буковині мало свої оригінальні коломийкові мелодії, на які накладалися різні віршовані рядки. Зміст і характер коломийки залежали від певної ситуації та подій, про які співалися в піснях-коломийках; часто текст був імпровізованим.

Поряд із характерною строфічністю коломийки в буковинських піснях часті дворядкові куплети, які виникають із повторення однієї фрази тексту. Вони характеризуються стриманим розвитком мелодії, що залежить від змісту тексту. Серед таких пісень слід назвати: «Вітер віє, трава шумить», «Гей у лузі береза стояла», «Ой дубе, дубе кучерявий» та ін. Фразова структура тексту будується на його варіантному викладі.

Народні пісні Буковини мають певні стилістичні особливості і водночас характеризуються, за твердженням Л. Яценка, «стильовою неоднорідністю, що є природним результатом відмінностей географічного розташування та економічних умов розвитку окремих районів краю» (Буковинські народні пісні, 1963: 13). Чернівецька область не має загальної географічної, етнічної та куль-

турної цілісності. Є гірські райони (Вижницький), заселені переважно гуцулами, які мають немало спільного з гуцулами сусідньої Івано-Франківської області, особливо Косівського району. У цій частині Буковини найчастіше звучать коломийки, гуцулки чи співанки, які мають однакові стилістичні ознаки. На Північно-Східній Буковині (Кельменецький і північ Новоселицького районів) найбільш поширені протяжні багатоголосні пісні, подібні до тих, що побутують на Поділлі та в центрі України. А на прикордонних з Молдовою та Румунією територіях (Глибоцький та Новоселицький райони) відчувається вплив пісенності народів сусідніх країн.

Серед особливостей буковинських народних пісень можна відзначити й розвиток мелодій у типових мінорних ладах, зокрема, у натуральному мінорі («Сумно ж мені, сумно», «Буковино ти зелена»), дорійському («Ой Канадочка широка», «Ой вийду я, вийду»), гуцульському («Заплакала старша дружка», «Від поля до поля», «Висока верба, висока верба»), фрігійському («Ой піду я туди, куди я ходила»). До речі, використання мажорного ладу у буковинських піснях зустрічається нечасто, але помітні прояви мажоро-мінору («Ой є в мене у садочку кирничка»). Іноді пісні буковинського краю, особливо коломийки, спираються на вузькооб'ємні звукоряди, а їх мелодія складається лише з 3–4 звуків («І ти гуцул, і я гуцул»).

Мелодії в піснях, які засновані на народно-ладовій системі, містять своєрідні інтонаційні звороти, підкреслюючи колоритність ладового наповнення. Нерідко зустрічається в мелодії хід на збільшену секунду, що характерно для гуцульського ладу. Типові пісенні кінцівки з низхідним глісандо від IV, іноді V ступеня до тоніки («Ой ходив я всю днинку по ринку»). У мелодиці пісень помічаємо й інші види мелізматика, яка є невід'ємною частиною стилю буковинських пісень, а не лише засобом прикрашання мелодії.

Буковинська пісенність відрізняється оригінальним і різноманітним метроритмом. Метрична складова мелодій, поряд із традиційним простим метром, використовує складні, змішані та перемінні тактові розміри («Стоїть явір над водою», «Гей дубку, дубку кучерявий»). Багато мелодій мають досить «примхливий» ритм, що межує з імпровізацією, і вільний розвиток, що не вкладається ні в які метричні схеми («Ой породила перепеличка»).

Ритм багатьох пісень, особливо коломийкових, побудований на синкопованих ритмах. Вони займають особливе місце в каденціях більшості

пісень, де підкреслюється кінцева слабка доля. Таке закінчення пісень, де синкоповано повторюється останній звук, визначає одну зі стильових ознак музичної мови буковинської народної творчості («Вітер віє, сонце гріє»). Поряд із кінцевими синкопованими повторами тонів, як правило, першого ступеня ладу, поширене використання досить тривалих повторів на тому самому звуці («Трава шумить, трава шумить»); є народні мелодії, які повністю пронизані синкопами (рис. 1).

Рис. 1. Буковинська народна пісня «Прилетіла ластівочка»

Часто в піснях поєднуються ознаки різних ладів і тональностей. Модуляція характеризується зміною тональних центрів або утворюється в результаті хроматизації звукоряду. Так, в мелодії буковинської пісні «У неділю раненько» кожна наступна фраза починається і закінчується в новій тональності. Постійні зміни тонального центру нерідко мають певну логіку: тональності сполучаються у секундовому, терцієвому та кварто-квінтовому співвідношеннях (рис. 2).

У НЕДІЛЮ РАНЕНЬКО

Протяжно, вільно

у не- ді- лю ра- ньень- ко.
у не- ді- лю ра- ньень- ко
піс- ла- ла ма- ти доч- ку
Вар. Вільно
Піс- ла- ла ма- ти доч- ку.
піс- ла- ла ма- ти доч- ку
а в гай по ка- ли- ноч- ку

Рис. 2. Буковинська народна пісня «У неділю раненько»

У буковинських піснях переважає монодичний склад, що втілюється в сольному виконавстві та унісонній хоровій фактурі. Двоголосні, а інколи й триголосні пісні побутували лише в окремих місцевостях Буковини. Хоровий народний спів є рідкісним явищем, оскільки багатоголосні фольклорні традиції характерні для центральної частини України.

Буковинські багатоголосні пісні мають ознаки різних фактур: здебільшого це пісні гомофонно-гармонічного складу («Гей по синьому морю»), нерідко зустрічаються зразки гетерофонії («Повій, вітре, яром, яром»), подекуди й імітаційної поліфонії («Хто там опівночі по лісу блукає?»). Гармонічна вертикаль спирається переважно на терцієві звучання і найпростіші консонантні співзвуччя.

Виконання хорових буковинських пісень значно відрізняється за звукоутворенням, адже партії жіночих голосів виконуються не з грудним тембром, як це було в центральних областях України. Однак цей тип співу часто траплявся в чоловічих партіях; багато пісень супроводжувалися підголоском, який доручався чоловічому голосу.

Водночас, унаслідок спілкування місцевого українського населення з представниками інших народів, особливо молдаванами та румунами, типові риси пісень цих народів увійшли до фольклорних зразків Буковини. Отже, взаємозв'язок української та молдовської народної музичної творчості, певною мірою, виявляв кореляційні ознаки. Так, «запальний наш танок "Гуцулка-коломийка" звучав у ті часи на кожному весіллі, на кожній гулянці молдаван, як і їх власні танці» – зазначав К. Демочко (Демочко, 1990: 30). У музичному середовищі молдаван зустрічається багато інших жанрів народної пісні. Також українці часто чули молдавські дойни та хори.

Народна музична творчість Буковини має багато яскравих і самобутніх рис. Їй властива певна стильова неоднорідність, що є закономірним результатом відмінностей у географічному положенні та економічних умовах розвитку окремих частин краю. Адже Чернівецька область, як раніше зазначалося, не являє собою якогось цілісного масиву і це зумовлює різні традиції та звичаї.

На Буковині була широко розповсюджена румунська пісня. Для мелодії переважної більшості цих пісень характерні протяжні, сумні та меланхолійні інтонації; проте не обійшлося без веселих та запальних пісень. Серед жанрів румунської народної творчості найвідомішою була «дойна», походження якої дослідники пов'язують зі словом «dolor», що має латинське коріння та означає біль, смуток. Румунська «Дойна» лірико-

елегійного характеру з чіткою, симетричною формою. Враження монотонності в цих піснях створюється завдяки сентиментальному змісту та частим мелодичним повторам, але наявність речитативних кульмінацій надає динамічного розвитку. Дойни часто створювалися на основі мінорних ладів, мелодії відрізнялися багатою мелізматиною.

Проникнення музики інших народів у культуру Буковини активно розпочалося за часів правління Австрійської імперії, коли внаслідок заохочувальних дій влади на території краю з'явилися переселенці з різних країн Західної Європи. Так на Буковину селилися німці, поляки, євреї, угорці, словаки, приносячи свою культуру, звичаї, свою музику і танці. За виразом, змістом і виконавськими характеристиками вони суттєво відрізнялися від традицій, які наслідувало місцеве населення. Німці часто виконували свої пісні в супроводі духових інструментів, проте на весіллях танцювали лендлер, шлайфер і гобсер.

На Буковині також було велике поселення євреїв, музична культура яких зосереджена переважно в культовому середовищі. Єврейський народ зумів зберегти власну культурну спадщину, яка сягає стародавніх традицій, зокрема стилістику, жанрову систему. Єврейське мистецтво було синкретичним, де музика відрізнялася прикладним характером. Музика брала участь у релігійних обрядах і побуті, звучала на святах, урочистостях; різного роду заходи супроводжувалися піснями, танцями й інструментальною музикою. Найпоширенішим жанром обрядової музики став псалом – синкретичний музично-поетичний жанр, що мав три способи виконання: сольний, респонсорний та хоровий спів. Вплив цього жанру на єврейську культуру простежується й досі. Культовим піснеспівом властиві: метроритмічна свобода, багата мелізматика. Відмітним явищем у музичному житті євреїв став розвиток синагогальної музики, яка відображала духовне і культурне життя народу. Вона була виключно вокальною і залишалася такою й дотепер. Серед побутово-обрядових жанрів були популярні танцювальні, застільні, весільні, трудові та рекрутські пісні, балади та голосіння. Великою популярністю користувалася музична гра «фрейлехс» (забава), яку виконували на весіллі. Ця гра складалася з вокально-інструментальних і танцювальних номерів, які перемежувалися розмовними епізодами; мелодії поєднували риси пісні та танцю. Яскравим прикладом світської музичної творчості євреїв є клезмерське мистецтво, яке відзначалося жанровою різноманітністю, виразністю виконання та імпровізацією.

Музичний фольклор євреїв, записи їх народної музики знайшли відображення в розвідках фольклористів. У 1927–1948 рр. М. Береговський зробив багато фонографічних і нотних записів єврейської народної творчості в Україні, особливо на Буковині.

На теренах буковинського краю побутували угорські пісні й танці цього народу; польська музична культура в регіоні представлена різдвяними, дитячими піснями, іграми, танцями та виставами; словаки також пропагували свою національну культуру. З іншого боку, вірмени, які також оселилися на території Буковини, мало приділяли уваги своїм пісенним традиціям, тому не залишили сліду своєї культури.

Незважаючи на певне культурне розмаїття регіону, українці Буковини зберігали та примножували власні культурні цінності, проявляли неабиякий інтерес до музики, про що свідчить низка свят і урочистостей, на яких звучала та пропагувалася професійна музика. Певного значення набували музичні твори у виконанні військового оркестру. Після офіційних заходів, зазвичай, влаштовували народні свята, де люди веселилися, співали пісні та виконували танці різних народів, що населяють територію Буковини.

Отже, культурні особливості народної музики Буковини зазнали впливу інших народів і сформували власні традиції, засновані на симбіозі засад музичної мови народів, що населяли край. Молдавська та румунська мелодика залишили слід у буковинських піснях «Чорні очі та й кучері», «Ой маю я три жури», «Ой слаба я, слаба я», «По тім боці Дунаю» та ін. В окремих піснях можна знайти прикмети польського мелосу («Глибока криниця»), а також словацької пісенної творчості («Мала баба три сини»).

Висновки. Народнопісенні зразки творчості Буковини вирізнялися місцевою самобутністю, своєрідністю інтонації та ритму, яскравим ладовим колоритом тощо. Полінаціональне середовище спричинило стильові контамінації в галузі музичної творчості, основою якої є поєднання фольклорних особливостей різних народів, що проживають на території краю. Такий тип зв'язку культур у сфері народної творчості називаємо полінаціональним фольклоризмом. Це явище притаманне народним пісням і танцювальним жанрам – цілому колу календарно-обрядових пісень, а також пісенно-танцювальним коломийкам. Збережені звичаї та традиції народнопісенної творчості краю стали невід'ємною частиною стилю буковинських композиторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буковинські народні пісні / Упорядкування, вступна стаття та примітки Л. Яшенка. Київ: АН УСРС, 1963. 680 с.
2. Демочко К. Музична Буковина: Сторінки історії. Київ: Музична Україна, 1990. 136 с.
3. Каплієнко-Ілюк Ю. В. Музичне мистецтво Буковини. Стильові парадигми композиторської творчості XIX–XXI ст.: монографія. Чернівці: Букрек, 2020. 504 с.
4. Кушніренко А. М., Залуцький О. В., Вишпінська Я. М. Історія музичної культури й освіти Буковини: навчальний посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2011. 376 с.
5. Мокрогуз І., Бондаренко В., Осипенко Я. Народно-інструментальне мистецтво Буковини: історія та традиції. *Молодий вчений*, 2021. № 5 (93) травень. С. 271–275.
6. Мокрогуз І., Івасюк О. Історична пісня як всеохоплююче віддзеркалення минулого українського народу. *Науковий вісник: Педагогіка та психологія*. Чернівці: Рута, 2005. Вип. 256. С. 119–125.
7. Мокрогуз І. Традиційний кобзарський репертуар та його сучасна інтерпретація (на аналізі творчості буковинського бандуриста В. Пиндика). *Науковий вісник: «Мистецтвознавство»*. Івано-Франківськ: ВДВЦІТ, 2007. Вип. 10–11. С.141–144.
8. Федькович Ю. Руські церковні і народні пісні, колядки і щедрівки. *Народні пісні Буковини в записах Юрія Федьковича*. Київ: Музична Україна, 1968. С. 29–59.
9. Яківчук А. Пісні буковинського краю. *Пісні Буковини: пісенник / Записи, упоряд. Яківчука А. Ф., розшифровка нот Смаля К. А.; Ред колегія: Авдієвський А. Т. та інші*. Київ: Музична Україна, 1990. С. 6–17.

REFERENCES

1. Bukovynski narodni pisni [Bukovina Folk Songs]. Kyiv: AN USRS, 1963. 680 p. [in Ukrainian].
2. Demochko K. Muzychna Bukovyna: Storinky istorii [Musical Bukovyna: Pages of History]. Kyiv: Muzychna Ukraina, 1990. 136 p. [in Ukrainian].
3. Kapliienko-Iliuk, Yu. V. Muzychne mystetstvo Bukovyny. Styl'ovi paradyhmy kompozytors'koyi tvorchoosti XIX–XXI st.: monohrafiya [Music Art of Bukovyna: Style Paradigms of Composer Art of the XIX–XXI Centuries: monograph]. Chernivtsi: Bukrek, 2020. 504 p. [in Ukrainian].
4. Kushnirenko A. M., Zaluts'kyi O. V., Vyshpins'ka Ya. M. Istoriya muzychnoyi kul'tury y osvity Bukovyny : navchal'nyy posibnyk [History of Musical Culture and Education of Bukovyna: Study Guide]. Chernivtsi: Chernivtsi National University, 2011. 376 p. [in Ukrainian].
5. Mokrohuz I., Bondarenko V., Osypenko Ya. Narodno-instrumentalne mystetstvo Bukovyny: istoriia ta tradytsii [Folk Instrumental Art of Bukovyna: History and Traditions]. *Molodyi vchenyi*, 2021. № 5(93). pp. 271–275 [in Ukrainian].
6. Mokrohuz I., Ivasiuk O. Istorychna pisnia yak vseokhopliuiuche viddzeralennia mynuloho ukrainskoho narodu [A Historical Song as a Comprehensive Reflection of the Past of the Ukrainian People]. *Naukovyi visnyk: Pedagogika ta psykholohiia*. Chernivtsi: Ruta, 2005. Vol. 256. pp. 119–125 [in Ukrainian].
7. Mokrohuz I. Tradytsiinyi kobzarskyi repertuar ta yoho suchasna interpretatsiia (na analizi tvorchoosti bukovynskoho bandurysta V. Pindyka) [Traditional Kobzar Repertoire and its Modern Interpretation (Based on the Analysis of the Work of the Bukovyna Bandurist V. Pindyk)]. *Naukovyi visnyk: "Mystetstvoznavstvo"*. Ivano-Frankivsk: VDVTSIT, 2007. Vol. 10–11. pp. 141–144 [in Ukrainian].
8. Fedkovych Yu. Ruski tserkovni i narodni pisni, kolyadky i shchedrivky [Russian Church and Folk Songs, Christmas Songs and Carols]. *Narodni pisni Bukovyny v zapysakh Yurii Fedkovycha*. Kyiv: Muzychna Ukraina, 1968. pp. 29–59 [in Ukrainian].
9. Yakivchuk A. Pisni bukovynskoho kraiu [Songs of the Bukovyna Region]. *Pisni Bukovyny: pisennyk*. Kyiv: Muzychna Ukraina, 1990. pp. 6–17 [in Ukrainian].